Türk Dünyası
Tarih
Kültür Dergisi

Sayı #456 Fiyat ₺200.00

Ocak 2025
Cilt: 77
Aylık Süreli Yayın
Issn: 1305-9769
Modem: 112483

9 771305 976901

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI VAKFI

Kore Savaşı'nda Türk Gibi

Japon işgalinden henüz çıkan Kore, sosyalist dünyanın desteğiyle yeni bir faciaya, bir iç savaşa sürüklenir. Artık kuzeyden gelen milyonlara karşı tek başına direnme gücü olmayan güneye batı dünyası acil askeri yardım kararı alır. Bir müddet sonra Türkiye de gönüllülük esasıyla Kore'ye asker göndermeye karar verir.

Zeynep Uluant

Suriye İç Savaşı Bitiyor mu?
Doç. Dr. Gökmen Kılıçoğlu

Zeybekliğin Kökenine Dair Tartışmalar
Berkay Koçak

Millet Cevherleri Numan Çelebicihan
Dr. Tahir Nureddinoğlu Kerim

1908 yılında Cafer Seydahmet ve diğer Kırım Tatar gençleriyle birlikte Türk devrimine katıldı ve "Kırım Talebe Cemiyeti"ni kurdu. 1917 yılında halk tarafından Kırım Müftüsü seçildi ve Kırım Müslüman İcra Komitesi'nin yanı sıra, halk hükümetinin Yönetim Kurulu (Direktörlük) başkanlığına getirildi. 23 Şubat 1918 tarihinde Bolşevikler tarafından öldürüldü.

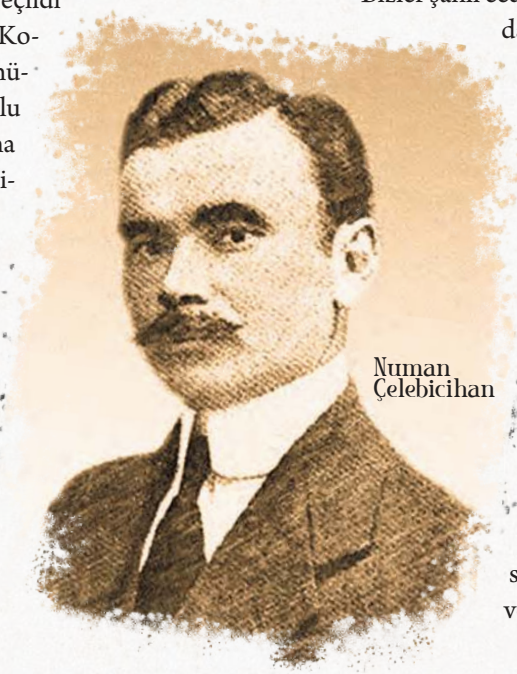
Dr. Tahir Nureddinoğlu Kerim*

NUMAN ÇELEBİCİHAN (1885-1918)

N. Çelebicihan, Kırım'ın Or ilçesine bağlı Sonak köyünde dünyaya geldi. İlk eğitimini köy okulunda ve ardından Kezlev (şimdiki Evpatoriya) şehrinin medresesinde tamamladı. 1908–1916 yılları arasında İstanbul ve Sankt-Petersburg üniversitelerinde öğrenim gördü.

1908 yılında Cafer Seydahmet ve diğer Kırım Tatar gençleriyle birlikte Türk devrimine katıldı ve "Kırım Talebe Cemiyeti"ni kurdu. 1917 yılında halk tarafından Kırım Müftüsü seçildi ve Kırım Müslüman İcra Komitesi'nin yanı sıra, halk hükümetinin Yönetim Kurulu (Direktörlük) başkanlığına getirildi. 23 Şubat 1918 tarihinde Bolşevikler tarafından öldürüldü.

N. Çelebicihan'ın eserlerinde derin bir vatanseverlik duygusu hakimdir. "Tercüman", "Millet", "Yujnıye Vedomosti" gibi Kırım Tatarca ve Rusça süreli yayınlarda siyasi makaleleri yayımlandı. Ayrıca çok sayıda şiir, nesir ve çeviri eserleri de vardır. Eserlerini, Müftü Çelebicihan, Çelebi Noman, N. Çelebicihan, Çelebicihan ve Faydasız gibi farklı isim ve edebi mahlaslarla yayınladı.

Numan Çelebicihan

Kırım Müftüsünün Nutku

Millet. 1917. No 103. Eylül 13.

Millet!

Bizler şanlı ecdadımızın harabeleri içindeyiz. O ecdat ki, merd edi, adil edi, yüksek edi. Evet, büyük ecdadımızın mukaddes abideleri arasındayız. *"Dirileri yaşatan ölülerdir"*, ölülerin asarıdır. Bizler ölmüş dedelerimizin şan ve şerefle kazandıkları servet-i milliyeyi hüsn-i istimâle karar verdik. Bunun için de milliy Tatar müzehanesi açmaya teşebbüs ettik.

Bu milliy asar-ı atika müessesesine bir meva olmak üzere de, en mukaddes bir kâşanemiz olan Hansarayı zapt ettik… Biz ecdadımızın şan ve şevketle etrafta bıraktığı ne kadar asar varsa, hepsini toplayup oraya koymaya karar verdik.

Sanatkârlarımız sanayi-i nefiselerini, hattatlarımız nefis yazılarını, ressamlarımız tersim ettikleri ince ve nefis levhalarını, nakaşalarımız nakışlarını nasıl orada, o milliy ve mühteşem kâşanede açılan müzehaneye takdim ediyurlarsa, alimlerimiz eski kitaplarını, erbap-i sanaatımız ellerinde bulunan Tatarın mamulât-i atikasını siyasiylerimiz dahi şanlı ecdadımızdan kalan Timurlenglerin, Cengizlerin müessese-i siyasiyelerini oraya koyurlar. Evet, siyasiylerimizin doğurdığı Kurultayı da onun içinde bulundırmaya karar verdik. (Alğışlar). Bir zamanlarda cihannın her tarafında: karalarda, denizlerde şanla, şevketle ve adaletle sayeban olup da bir buçuk asırdan beri mahküm ve mahbus bir halda bulunan milliy kök bayrağımızı da onun üzerinde dikmeye ant ettik! (Sürekli ve hararetli alğışlar).

Aceba, biz neden her şeyden mukaddem milliy Tatar müzehanesini açmaya bu kadar acele ettik?

Çünki vatanımızın ihyasına müstait olduğımızı köstermek için iptida milliy varlığımızı kösterecek ne kadar asar-ı medeniye ve milliyeye malik bulundığımızı isbat etmek ve bu servet-i milliyeden istifade eylemek lâzim edi. Bunun için edebiyattan, sanayi-i nefiseden başlamak kerek edi. Çünki milliy varlıknın esası ancak şiir, sanat ve edebiyattır. İşte, biz milliy varlığımızı köstermek, şanlı bir tarihe, milliy bir medeniyete, parlak bir ananata malik olduğımızı her kese köstermek için şiir namına, sanat ve sanaat namına, edebiyat ve ilim namına ne kadar asar-ı milliyemiz varsa, hepsini o milliy müzehanede toplayup inzar-ı umumiyeye takdim etmek istedik.

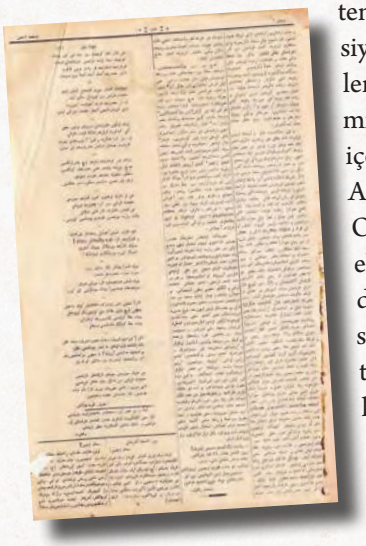
Milletlerin medeniyette ilerilemesi için dört merdivenden keçmesi lâzimdir ki, bunlar da edebiyat ve ilim, ticaret ve sanaat ve siyasettir. Milletler, ancak bu dört unsurla yaşayabilirler. Bunlardan hiç birisini diğerine takdim edemez, ederse ğayr-i tabiy olur. Ğayr-i tabiy olan bir şey ise payidar olamaz, yaşayamaz. İşte, biz bu gayr-i tabiylikten kurtulmak için şanlı ecdadımız edebiyat, hüsn, şiir-i bediy, sanat ve ticaret namına ne kadar asar bırakmış ise, onların hepsini toplamaya ve hepsini (eliyle Hansaraynı köstererek) şu mukaddes kâşaneye, şu mühteşem saraya koymaya karar verdik… (Alğışlar).

Milliy edebiyat tesis etmek için ecdadımızın mazideki şiirlerine, resimlerine, yazılarına, asar-ı nefisesine müracaat etmek lâzim olduğından şiir, edebiyat ve sanat erbabına rica ettik ki, ellerinde bulunan asar-ı şuraya ketirsinler.

Okumak ve kitap yazmak için ecdadımızın kitaplarına, levhalarına, ilime dair bütün eserlerine müracaat ile kendimizde bir mefküre doğurmak lâzim edi. Bunun için de onların fazail-i mefküresini anlamak lâzim olduğından, ecdadımızın eserlerini tetkik etmek vicdaniy bir borcumız edi. İşte, bunun için onların ilime ait ne kadar eserleri varsa, onları da oraya toplamaya karar verdik.

Edebiyattan, ilimden sonra sanaat ve ticaret kelir. Çünki milletler sanatsız, ticaretsiz yaşayamazlar. Bizler milliy bir sanaat, milliy bir ticaret ihdas ve tesis etmek için ecdadımızın eski işlerinden arayup bulacağımız esaslar lâzimdir. Eger bu esasları bulmadan işe başlarsak, yine taklitcilikten kurtulamayız. Vaktı ile Kırım sanaatı Bağçasaray mamulâtı cihan medeniyette tek mümtaz bir mevki işğal ediyurdı. Neçün Tatar mamulâtı, Tatar sanayıyı yine her yerde zarafetiyle, nefasetiyle, güzelligiyle yaşamasun, revac bulmasun? Eger sanatcılarımız, tuccarlarımız, mamulât-i milliyemiz bugünki halında kalırsa, bu millet yaşayamaz, tedricen inkıraza doğru gider ve ölür. Zira, bir millette sanaat tedenni ettikçe, sönmeye yüz tuttukça ticaretin de ölmesi muhakkaktır. Biz buna meydan vermemek ve bunun ögüni almak için de çareler aradık. Lâzim olan tedbir-i ittihaza karar verdik. Sanaatımızı terakki ettirmek ve ona milliy ve zarif bir şekil vermek ve taklitçilikten kurtulmak için de sanaat namına ecdadımızın bıraktığı ne kadar eserler varsa, onları da toplayup şu kâşanede bulundırmaya karar verdik. Eger biz sanaat ve ticaretimizi yükseltmezsek, servetimiz, servet-i milliyemiz de tedricen bitecektir. Kırımın öz serveti, öz parası Kırımda kalmalıdır ki, Kırım canlanabilsin. Kırımın mamur-abadan ve bütün manası ile medeniy ve zengin bir memleket olması için, Kırımda yaşayan bütün milletler Kırım için çalışmalı ve Kırım için yaşamalıdırlar. (Alğışlar).

Millet 1917

Edebiyattan, ilimden, sanat ve ticaretten sonra siyaset kelir. Kırım Tatarnın siyasiyleri ahval ve zamannın kendilerine davet ve ihdasını mecbur ettigi milliy kurultayı da şu tarihiy kâşanenin içersinde bulundırmaya karar verdiler. Aceba, bu Kurultay neçün kerek edi? Onu yalınız haiz olduğı tarihiy bir ehemmiyetinden içünmi kurmak istediler? Yoksa bir ihtiyacat-ı milliye ve siyasiye neticesi olarak mı Kurultayı toplamayı ve onu da bu sarayda bulundırmaya karar verdiler?

Millet! Bilirsiniz ki, eski, menfur idare her şeyimiz kibi, yüz elli sene mukaddem muessesat-ı siyasiyemizi de almıştı, heyet-i siyasiyemizi esir etmişti. Fakat, esir ve ğasp ederken, Kırımlıların perişanlığından, intizamsızlığından bahs ederek, Tatarlara intizam ve adalet, ilim ve maarifet vaat ediyurdı. Her şeye safvet ve samimiyetle bakan Kırım Tatar halkı buna da inanmıştı. İnanarak, tam bir buçuk asır sabır ettik. Bir buçuk asır edebiyatsız, ilimsiz, sanatsız, ticaretsiz ve siyasetsiz olarak mahkümiyetler, mahrumiyetler içinde yaşadık. 1905 senesi inkılâbı mahküm milletlerde bir kurtuluş ümüti doğurmış edise de, bilahire bu inkılâbın doğurdığı hürriyetle beraber mahküm milletlerde uyanmış ümütler de kırıldı ve git-gide eski idare yeniden hüküm sürmeye başladı.

Aceba, 1905 senesi inkılâp ve hürriyeti Tatarın hayat-ı ictimaiyesine ait bir şey doğurdımı? Hayır, asla, o Tatar için ne bir mektep, ne bir medrese, ne bir ticariy ve ictimayı müessese meydana ketiremedi. Yine cehaletler, yine mahkümiyetler, yine mahrumiyetler içinde kaldık. Perişan, berbat olduk. Açılan mektepler kapatıldı, muallimler sürüldi, Tatar harabiyete ve inkıraza mahküm edilmişti. Buna şu (Hansaraynı köstererek) harap ve perişan kalan Tatar cenazesi canlı bir şahittir.

İşte bunun için edi ki, Kırım Tatar halkı ta eki sene mukaddem inkılâp bayrağını kaldırmıştı. "Bana ilim, bana bilmek, bana okumak lâzim!" şiarını yükseltmişti. Tatarın bu inkılâbı gittikçe buyudı. Tatarın haksızlığa karşı isyan eden vicdanı, küçük bir fırsat buldukça feryadını yükseltiyurdı.

Vakta ki, 27 fevral inkılâbı eski idareyi temelinden yıkup mahv etti. Bizler artık Rusiyede nizam ve intizam kelecegini ümüt ettik, bekledik. Kırmızı bayrak altında Tatar dahi: "Ben var olacağım, ben de yaşayacağım! Ben de yükselecegim, bütün milletlerle ben de beraber olacağım!", dedi. Fakat, aylar, bir çok aylar keçtigi halda, ne ilim ve maarifet, ne de sanat ve sanaat, ne de intizam ve adalet... Tatarın beklediği şeylerden hiç biri doğmadı. Nizam ve intizam daha ziyade bozuldı. Emniyet-i umumiye daha ziyade ihlâl edildi. Doğan bir şey var ise, o da her tarafta bir hiçlik hem de korkunç bir hiçliktir…

Merkezden iş beklerken, bütün nizamsızlık, bütün karışıklık oradan doğdu. Sabır ettik. Belki bir kün kelir, oradan bir şey doğar, deye bekledik. Fakat, bu bekleyişler boşa gitti, derken Merkezde anarşi baş köstердi. Muvakkat-ı Hükümet ortadan kaldırıldı. Umum memleket hükümetsiz, zabitasız, nizamsız ve intizamsız kaldı. O zaman, bizler:

– Tatar, sen işe Tatar kibi bak! Merkezden iş bekleme! Merkezni artık kendinde yaşat!" (alğışlar), dedik ve Kırımı anarşiden kurtarmaya karar verdik. Cihan Muharebesinin kanlı, kara felâketlerinden emin kalmış Kırımı dahiliy muharebeden dahi saklamak için, Kırımın, umum Kırımlıların malını, canını, arzını, namusını saklamak, ihtilâllerin ögüni almak için bir Kırım İnkılâp Erkân-i Harp heyeti teşkili ile Oktâbr 30'da anarşiye karşı resmen ilân-i harp ettik. Petrogradlar, Moskvalar top ateşleri altında yanarken, Merkeziyet ve hükümet yıkılırken, memleketin haman her vilâyetinde bütün manası ile anarşi hüküm sürerken, biz Kırım'da çıkacak ihtilâllerin ögüni aldık. Kırımı ve Kırımlıları muhafaza ettik. Anarşiye karşı açtığımız bu muharebeden tam muzaferiyetle çıkmak için diğer vatandaşlarımızı da davet ettik. Katiyen eminiz ki, biz bu şanlı muharebeden şan ve şerefle muzafer olarak

çıkacağız. Muzaferiyetten sonra, şüphesiz, ğanaim-ı harbiye alacağız. Bu ğanaim umum Kırımlıların olacak. Zira, Kırım Kırımı saklayanlarındır. Mahv olsun Merkeziyet, yaşasun adem-i merkeziyet!.. (Büyük ve hararetli alğışlar).

Kırım Tatarı, Kırımı daha mükemmel, daha muntazam bir sürette muhafaza etmek, kendi kanununı, kendi nizamını kendisi tertip etmek içün Kurultayını açmaya karar verdi. Çünki Kurultay, o mukaddes heyet-i kanuniyedir ki, Tatar ırkına asırlarca intizam ve adalet temin etmiştir. Yalnız Tatarlara degil, Tatar ile beraber bütün milletlere, hatta bütün cihana bile saf ve temiz birer şaşaa-ı adalet serpmiştir.

Çünki Kurultaydır ki, en kuvvetli hükümdarları bile kendi yasasının ögünde hürmetle inkıyad ettirmiştir. Binaenaleyh, biz nizam ve intizamat-ı umumiyeyi temin etmek isteyursek, eski kanunları, yasaları, eski heyet-i kanuniyeleri, Kurultayları canlandırmak, onların canlı esaslarından esas almak, temel kurmak iktiza eder. İşte, bakınız, Kurultay neçün açılıyur? Fakat Tatar bunu yalınız kendisi hüküm sürmek içün açmayur, belki Kırımda yaşayan bütün milletlerle beraber el ele, baş başa vererek, çalışmak içün onu açıyur. Tatar milleti adildir. O, yalınız kendisini tüşünenlerden, yalınız kendi saadetini temine çalışanlardan degildir. Tatar başka milletleri, hatta kendi omuzına bile almaya karar verdi. Tatar müessese-i siyasiye kurbanı degildir... (Alğışlar). Tatar kuvve-i ictimaiye aşkıdır.

Tatar, bütün işlerini Kurultay ile yapakelmiştir. Tatar, pek çok fedakârlıklar, pek büyük alicenaplıklar yaptı. Buna onun parlak ve şanlı tarihi şahittir. Tatar, hürdir, hürriyet ve cumhuriyeti sever, hürriyet ve cumhuriyete prestij eder. Tatar, kendi hukukını ne derece mukaddes tanırsa, diğerlerin hukukını da o kadar takdir eder. Tatar, hürriyet ve cumhuriyet oğruna bir zamanlarda Kırımın yalılarında yaşayan Ceneviz cumhuriyetini kurtarmak içün kendi kan ve din kardaşları ile bile muharebe etmeden, kan dökmeden çekinmedi. Ve bu oğurda [... ti] kendi istiklâliyetini bile feda etmiştir.

Tatar, bugünki yigirminci asırda dahi başka milletleri o kadar sayıyur, onların hukuklarını o derece takdir ediyur, onlara büyük hürmet besleyur. Eger o milletler işçi adamlar, becerikli halklar ise, onlarle beraber işleyecek, onlarle beraber çalışacak, onlarle birlikte mesut olacaktır. Tatar, Kırıma, Kırımlılar arasına onlar ile beraber nur ve ziya serpecek. Onlar ile birlikte umumiy bir güzellik, umumiy mesut bir hayat yaşatacaktır. (Alğışlar).

Millet!

Kırım yarımadasında türlü renklerde bir çok zarif güller, şeb-boylar, zanbaklar, lâleler vardır. Ve bu lâtif, ruh-nevaz ve çiçeklerin hepsinin kendilerine mahsus bir güzelligi, özlerine mahsus lâtif kokuları var. Bu güller, bu çiçekler Kırımda yaşayan milletler: Tatar, Rus, Ermeni, Yehudi, Rum, Nemse (Alman) ve başkalarıdır. Kurultayın maksadı – bunları bir yerde toplayup, hepsinden bir güzel ve nefis buket yapmaktır. Güzel Kırım adasında hakikiy, medeniy bir İsveçre tesis etmektir. Tatar Kurultayı yalınız Tatarları degil, asırlardan beri Tatarlar ile beraber kardaşça yaşayakelmiş diğer milletleri de tüşüniyür. Onları da işe davet ederek, onlarle beraber kol kola verüp ketecektir. Tatar, bu işte bir amir degil, belki bir müteşebbis, yalınız bir inisiyatörlik vazifesini icra edecektir.

Tatar milleti, kendisini tanımayan yaki tanıyup da onu başka renklerde köstermek isteyenlerin dedigi kibi, hodbin (egoist) degildir. Bunu Kırım Tatarnın 3-4 yüz senelik saltanatı ve hakimiyeti köstermektedir. Tatar milleti her milletin hukukını tanımış, tanıyur ve tanıyacaktır. Tatar Kurultayı Tatarların emel ve maksatları ile beraber, kendileriyle yan yana yaşayan Kırımdaki umum milletlerin de amalını yaşatacaktır. Tatar Kurultayı diğer milletleri de teşrik-i mesaiyeye davet edecektir. Yaşasun umum milletlerin emelini yaşatacak Kurultay!..

İşte, 24 noyabrde açmasına karar verdigimiz Milliy Kurultayı hakikiy bir heyet-i teşriye yapabilmek ve bu heyetten neşet edecek kavanin-i ictimaiye ve siyasiyenin kuvvet ve hükmüni yükseltmek içün, nizam içün Kırımda mükemmel bir adalet temin eylemek arzusı ile kendi ağuşında ilim-edebiyat, sanat ve ticaret esasları ile beraber Milliy Kurultayı da yaşatacak olan milliy müzemizi küşat ettik. Yaşasun milliy müzemiz ve bu müessese-i milliye ve ilmiyenin üzerine de saye-i sübhaniyesinde asırlardan beri milyonlar ile milletleri toplamış olan Tatarın mukaddes kök bayrağını rekz etmeye ant ettik. O bayrak ki, şimdiden sonra karalarda, denizlerde hatta semalara bile yükselecektir. Yaşasun kök bayrak. (Alğışlar, hararetli ve medid)

dipnot

* **Bağımsız Araştırmacı, Kırım, Simferopol; e-posta: tairkerimoff@gmail.com**